

1. [CARTA A MADAME DE LA FONTAINE](#)
2. [LA CIGALA I LA FORMIGA \(Versió 1: Pau Berga, 1909\)](#)
3. [LA CIGALA I LA FORMIGA \(Versió 2: Josep Carner, 1921\)](#)
4. [LA CIGALA I LA FORMIGA \(Versió 3: Esteve Casaponce, 1927\)](#)
5. [LA CIGALA I LA FORMIGA \(Versió 4: Xavier Benguerel, 1969\)](#)

1. CARTA A MADAME DE LA FONTAINE

A Madame de La Fontaine

A Llemotges, el 12 de setembre de 1663.

Entre les altres estàtues que tenen en llurs estances i nínxols, l'Apol·lo i el Bacus s'emporten el premi, segons el gust dels erudits; va ser, però, Mercuri, el que vaig tenir en més consideració, per aquelles orenetes tan ingènues que li confien les seves cries, per més lladre que sigui: llegiu aquest fragment en les *Promenades* de Richelieu; em va semblar preciós, així com també la descripció d'aquests dos captius, dels quals el senyor Desmarets diu que mentre l'un porta pacientment les seves cadenes, l'altre ho fa amb força i restricció: han estat situats en un lloc notable, és a dir, en l'ample lloc de pas; l'un, a un costat del vestíbul i l'altre, a l'altre; que és una mena de consol per a aquests marbres, dels quals, Miquel Àngel n'hauria pogut fer dos emperadors.

L'un pel seu destí, però, sospira,
L'altre sembla un poc menys irritat.
Feliços captius! si ho podem dir
D'un marbre dur i home encadenat.

No voldria ser ni l'un ni l'altre
Per embellir un sojorn cordial;
Altres cas, vostre sexe i el nostre
D'un dels dos se n'orgulleix igual.

És un orgull ser esclaus de les dames,
Us enorgulleix ser marbre a nos,
Però és en vers, on ferros i flames
Molt comuns són i només són dolç.

Perdoneu-me per aquesta petita digressió; em resulta impossible de trobar el mot esclau sense aturar-me; què vols? Tothom ha de parlar del seu tema; tot i això, s'hauria de dir sense fer-vos mal. Per tornar als nostres dos captius, crec que abans hi va haver esclaus estimats a la vostra manera, però difícilment serien tan valorats com aquests. Diuen que no es pot veure res de més excel·lent i que en aquestes estàtues Miquel Àngel va superar no només els escultors moderns, sinó també bona part dels antics. Hi ha un indret gairebé només esbossat, o la mort, incapaç de suportar la realització d'una obra que havia de ser immortal, que hauria aturat Miquel Àngel en aquest lloc o que aquest gran personatge ho va fer a posta, de manera que la posteritat reconegués que ningú

no era capaç de tocar una figura després d'ell. Sigui com sigui, valoro encara més aquests dos captius i mantinc que el mestre obté tanta glòria del que els manca com del que els va donar en rematar-los.

(Trad. JLY, d'AIDA)

Versió original

A Madame de La Fontaine
A Limoge, ce 12 Septembre 1663.

Parmi les autres statues qui ont là leur appartement et leurs niches, l'Apollon et le Bacchus emportent le prix, au goust des sçavants; ce fut toutefois Mercure que je considéray davantage, à cause de ces hirondelles qui sont si simples que de luy confier leurs petits, tout larron qu'il est: lisez cet endroit des *promenades* de Richelieu; il m'a semblé beau, aussi bien que la description de ces deux captifs, dont monsieur Desmarets dit que l'un porte ses chaines patiemment, l'autre avecque force et contrainte: On les a placez en lieu remarquable, c'est-à-dire, à l'endroit du grand degré, l'un d'un costé du vestibule, l'autre de l'autre; ce qui est une espece de consolation pour ces marbres, dont Michel-Ange pouvoit faire deux empereurs.

L'un toutefois de son destin soupire,
L'autre paroist un peu moins mutiné.
Heureux captifs! si cela se peut dire
D'un marbre dur et d'un homme enchainé.

Je ne voudrois estre ny l'un ny l'autre
Pour embellir un séjour si charmant;
En d'autres cas, vostre sexe et le nostre
De l'un des deux se pique également.

Nous nous piquons d'estre esclaves des dames,
Vous vous piquez d'estre marbres pour nous,
Mais c'est en vers, où les fers et les flames
Sont fort communs et n'ont rien que de doux.

Pardonnez-moi cette petite digression; il m'est impossible de tomber sur ce mot d'esclave sans m'arrester; que voulez-vous? Chacun ayme à parler de son mestier; cecy soit dit toutefois sans vous faire tort. Pour revenir à nos deux captifs, je pense bien qu'il y a eu autrefois des esclaves de votre façon qu'on a estimez, mais ils auroient de la peine à valoir autant que ceux-cy. On dit qu'il ne se peut rien voir de plus excellent, et qu'en ces statues Michel-Ange a surpassé non seulement les sculpteurs modernes, mais aussi beaucoup de choses des anciens. Il y a un endroit qui n'est quasi qu'ébauché, soit que la mort, ne pouvant souffrir l'accomplissement d'un ouvrage qui devoit estre immortel, ayt arrêté Michel-Ange en cet endroit-là, soit que ce grand personnage l'ayt fait à dessein,

et afin que la postérité reconnust que personne n'est capable de toucher à une figure après luy. De quelque façon que cela soit, je n'en estime que davantage ces deux captifs, et je tiens que l'ouvrier tire autant de gloire de ce qui leur manque, que de ce qu'il leur a donné de plus accompli.

(Philippe-Emmanuel de Coulanges. "Opuscules de La Fontaine", in: *Memories de M. de Coulanges suivis de lettres inédites de madame de Sévigné, de son fils, de l'abbé de Coulanges, d'Arnauld-d'Andilly, d'Arnauld de Pomponne, de Jean de La Fontaine, et d'autres personnages du même siècle*. Paris, J. J. Blaise, 1820. 469-471)

2. LA CIGALA I LA FORMIGA (Versió 1: Pau Berga, 1909)

La cigala, fent ziu-ziu
tot l'estiu,
quan arribà la gelada
no tingué una caixalada,
ni tan sols un bocinot.
Va a trucar câ la formiga,
I li diu: "Ai! Bona amiga,
"m'heu de deixar qualche gra
"per viure, com Deu voldrà,
"fins al temps de les olives.
"Us pagaré, com sém vives,
"sens esperar a Nadal,
"interessos i capdal."
La formiga és poc donaire;
Més li gusta l replegar.
"Què fèieu doncs al segar?"
Respon a la demanaire.
- "Dia i nit, per tot arreu
"cantava, si no us enfada."
- "Cantaveu. No poc m'agrada.
"Vaja doncs; ara balleu!"

(Paul Bergue. *Fables de La Fontaine traduites en vers catalans*. Perpignan, Imp. Comet, 1909, p. 74-75)

Versió original: *vid. infra*

3. LA CIGALA I LA FORMIGA (Versió 2: Josep Carner, 1921)

La cigala, tot cançó
en el temps de la calô,

no tingué casa parada
en venir la fredorada:
ni un trosset, en son xopluc,
de mosqueta o bé de cuc!
Instruí de sa fadiga
sa veïna la formiga:
¿per manlleu li donarà
tal vegada un poc de gra
fins que el temps es giraria?
- Jo -diu ella- pagaria
ans d'agost (fe d'animal!)
interès i capital.-
Cap formiga és deixadora:
el deixar no se'ls adiu.
- I què feies, a l'istiu?-
digué a la manllevadora.
- Dia i nit, tota gaubança,
hi cantava a bell esclat.
- Cantaves, no és veritat?
Està bé; doncs ara, dansa.-

(Jean de La Fontaine. "La cigala i la formiga", *Faules*. Trad. Josep Carner. Barcelona, Ed. Catalana, [1921], p. 5)

Versió original: *vid. infra*

4. **LA CIGALA I LA FORMIGA (Versió 3: Esteve Casaponce, 1927)**

Havent cantat tot l'istiu:
"Zigaziu!"
La cigala divertida
Se trovà desprovehida,
Quan va bufâ'l vent geliu;
Espellifada y mitg nuda,
Sens tan sols un bocinet
De mosquit ó de cuquet
Se'n va anâ a demanâ ajuda
A la formiga sorruda,
Pregant la de li deixar
Alguns picotins de grà,
Fins allà, cap al segar:
"Y, a fé, vull esser penjada,
Li diu, si no esteu pagada,
Ab interès, com de just,
Per l'Agost!"

La formiga arreplegayre
Es també estreta de puny:
“Que feyeu pel més de Juny,
Demanà a l'emmanllevayre?”
- “Nit y dia, a tot arreu
Cantavi. No vos desplagui...”
- “Cantaveu? Deu vos hopagui!
Y bé, doncs, ara balleu!”

(Mn. Esteve Casaponce. *Cent y una Faules de La Fontaine. Traduhides y adaptades al Catalá*. Moltalbà, Impremta Cooperativa Obrera, 1927. p. 17-18)

Versió original: *vid. infra*

5. **LA CIGALA I LA FORMIGA (Versió 4: Xavier Benguerel, 1969)**

La Cigala, que es desviu
per cantar al llarg de l'estiu,
es trobà desprevinguda
quan el fred va ser més rude.
No tenia a l'aixopluc
cap tros de mosca, cap cuc.
La fam que passa l'obliga
a trucar a ca la Formiga,
i li pidola uns quants grans
per no caure morta abans
d'arribar al temps de la sega.
“En venir l'agost, agrega,
us pagaré, puntual,
interès i capital.”
La Formiga mai no fia;
aquest defecte no el té.
“Pel bon temps, diu, ¿què vau fer
d'un cap a l'altre del dia?”
- No us desplagui, a tota veu,
m'estava canta que canta.
- Cantàveu? Oh, com m'encanta;
molt bé, doncs ara, balleu!”

(Jean de La Fontaine. *Fables / Faules . Tots dotze llibres*. Trad. Xavier Benguerel. Barcelona, Ed.s del Mall, 1984. p. 44-45)

Versió original

LA CIGALE ET LA FOURMI

La Cigale, ayant chanté
Tout l'Été,
Se trouva fort dépourvue
Quand la bise fut venue.
Pas un seul petit morceau
De mouche ou de vermisseau.
Elle alla crier famine
Chez la Fourmi sa voisine,
La priant de lui prêter
Quelque grain pour subsister
Jusqu'à la saison nouvelle.
«Je vous paierai, lui dit-elle,
Avant l'Oût, foi d'animal,
Intérêt et principal.»
La Fourmi n'est pas prêteuse ;
C'est là son moindre défaut.
«Que faisiez-vous au temps chaud?
Dit-elle à cette emprunteuse.
— Nuit et jour à tout venant
Je chantais, ne vous déplaît.
— Vous chantiez? j'en suis fort aise.
Eh bien! dansez maintenant.»

(Jean de La Fontaine. *Fables choisies mises en verse*. Paris, Claude Barbin, 1668. Livre I, fable I)